

şâ'idi'l-âşr (nşr. Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd, Kahire 1384/1964, 2. bs.), Ahmed el-Emîn eş-Şinkîti *Şerhu'l-Mu'allakâti'l-âşr ve aḥbâru şu'arâ'ihâ* (nşr. Fâyiz Terhîni, Beyrut 1988) ve Bedreddin en-Na'sânî (ö.1943) *Nihâyetü'l-ereb min şerhi mu'allakâti'l-'Arab* (Kahire 1334) adlarıyla şerhetmişlerdir.

W. Knatchbull, muallakayı Zevzenî şerhi ve Latince tercümesiyle birlikte yayımlamış (*Harethi Moallakah Cum Scholiis Zuzeni*, Oxford 1820), daha sonra da J. Vullers aynı şerh ile beraber neşretmiştir (Bonn 1827). Hâris b. Hillize'nin muallakası diğer muallakalarla birlikte M. von Arnold tarafından Latince'ye (*Septem Moallakat*, Leipzig 1850), P. Wolff tarafından Almanca'ya (*Muallakat Die sieben Preisgedichte*, Rotweil 1857), De Perceval tarafından Fransızca'ya (*Essai sur l'histoire des arabes*, Paris 1847, II, 366-373) ve Arthur John Arberry tarafından İngilizce'ye (*The Seven Odes*, London-New York 1957, s. 222-227) çevrilmiştir. Bağdatlı Mehmed Fehmî, muallakanın kırk iki beytini açıklamalarla birlikte (*Târîh-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, s. 834-850), M. Şerefettin Yalçınaya ise tamamını Türkçe'ye tercüme etmiştir (*Yedi Askı*, s. 114-127).

Hâris b. Hillize'nin muallakasından başka az sayıdaki şiiri, edebiyat ve biyografi kitaplarında parçalar ve beyitler halinde yer almaktadır. Bu şiirler kırk üç beyit kadar olup ilk defa Luvîs Şeyho tarafından 1890'da *Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye* adlı eserde toplanmıştır (bk. bibl.). Daha sonra Freitz Krenkow Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Fâtih, nr. 5303) şairin küçük bir divanını bulmuş, bunu Amr b. Kulsûm'un divanıyla birlikte tahkik ederek bazı şerh ve hâşiyelerle önce *Mecelle-tü'l-Meşriḳ*'ta (XX [1922], s. 591-611), ardından müstakil olarak (Beyrut 1922) yayımlamıştır. Buradaki şiirlerinin tamamı seksen beyit kadardır. O. Rescher'in Almanca'ya çevirdiği divan (*Orientalische Miscellen*, I [1926], s. 119-128), 1969'da Hâşim et-Taân tarafından ayrıca derlenip şerhedilmiş, yeni bir derlemenin ilmî neşrini de Emîl Bedî' Ya'kûb yapmıştır (Beyrut 1411/1991). Burada, şairin seksen altı beyitlik muallakası dışında almış dört beyit tutarında muhtelif parçalara ilâve olarak ihtilâflı olmakla birlikte şaire nisbet edilen yirmi sekiz beyit de yer almaktadır (*Divân*, nâşirin mukaddimesi, s. 15-16).

BİBLİYOGRAFYA :

Hâris b. Hillize, *Divân* (nşr. Emîl Bedî' Ya'kûb), Beyrut 1411/1991, nâşirin mukaddimesi, s. 9-16; İmruülkays v.dğr., *Yedi Askı: el-Mu'allakâtü's-seb'* (nşr. ve trc. Şerefeddin Yalçınaya), İstanbul 1943, s. 118-127; Cumahî, *Fuḥûlü's-su'arâ'*, I, 151-152; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve ve's-su'arâ'*, I, 197-198; Zevzenî, *Şerhu'l-Mu'allakâti's-seb'*, Beyrut 1382/1963, s. 154-169; Ebû'l-Ferrec el-İsfahânî, *el-Eġânî*, XI, 42-51; Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-Kaşâ'idi'l-âşr* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1384/1964 s. 25-27, 429-482; İbn Saîd el-Endelüsî, *Neşvetü'l-ḫarab fi târihi Câhiliyyeti'l-'Arab* (nşr. Nusret Abdurrahman), Amman 1982, s. 635-636; İbn Fazlulah el-Ömerî, *Mesâlik*, XIV, 21-22; Abdürrahîm b. Ahmed el-Abbâsî, *Me'âhidü'l-tenşîş* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1367/1947, I, 310; Abdülkâdir el-Baġdâdî, *Hizânetü'l-edeb*, I, 325-326; L. Şeyho, *Şu'arâ'ü'n-Naşrâniyye*, Beyrut 1890, I, 416-420; Mustafa el-Galâyîni, *Ricâlü'l-Mu'allakâti'l-âşr*, Beyrut 1331/1913, s. 231-243; Mehmed Fehmî, *Târîh-i Edebiyyât-ı Arabiyye*, İstanbul 1332, s. 823-850; Ahmed el-İskenderî - Mustafa İnânî, *el-Vasîf fi'l-edeb-i-'Arabî ve târihih*, Kahire 1335/1916, s. 83-85; Serkis, *Mu'cem*, I, 1127-1129; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 51-52; Hannâ el-Fâhürî, *Târîhu'l-edeb-i-'Arabî*, Beyrut 1960, s. 115-118; a.m.f., *el-Mûcez fi'l-edeb-i-'Arabî ve târihih*, Beyrut 1985, I, 136-142; C. Zeydân, *Âdâb* (Dayf), I, 108-109; Sezgin, *GAS*, II, 48-52, 129-130; Tâhâ Hüseyin, *Fi'l-edeb-i-Câhilî*, Kahire 1969, s. 219-225; R. Blachère, *Histoire de la littérature arabe*, Paris 1964, II, 252; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, IX, 509, 565-567; Butrus el-Bustânî, *Üdebâ'ü'l-'Arab*, Beyrut 1979, I, 177-183; Reşid Yûsuf Atâullah, *Târîhu'l-âdâbi'l-'Arabîyye* (nşr. Ali Necîb Atvî), Beyrut 1985, s. 77-80; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), II, 154; Ömer Feruh, *Târîhu'l-edeb*, I, 151-154; Yûsuf Es'ad Dâġir, *Meşâdirü'd-dirâsâti'l-edebîyye*, Beyrut 1983, I, 78-83; Ahmed Hasan ez-Zeyyât, *Târîhu'l-edeb-i-'Arabî* [baskı yeri ve tarihi yok], s. 66-68; Ahmed el-Emîn eş-Şinkîti, *Şerhu'l-Mu'allakâti'l-âşr ve aḥbâru şu'arâ'ihâ*, Beyrut 1405/1985, s. 117-125; a.m.f., *el-Mu'allakâti'l-âşr ve aḥbâru şu'arâ'ihâ* [baskı yeri ve tarihi yok] (Dârü'n-Nasr), s. 40-41; Afif Abdurrahman, *Mu'cemü'l-şu'arâ'i'l-câhiliyyin ve'l-muḥadramin*, Riyad 1983, s. 77; K. A. Fariq, "Pre-Islamic Arabic Poetry and Poets", *Studies in Islam*, IV/4, New Delhi 1967, s. 179-216; Ch. Pellat, "al-Hârîḫ b. Hilliza", *Et*² (İng.), III, 222-223.

NASUHİ ÜNAL KARAARSLAN

HÂRİS b. HİŞÂM

(الحارث بن هشام)

Ebû Abdîrrahmân el-Hâris
b. Hişâm b. el-Mugire b. Abdillâh
b. Mahzûm el-Kureşî
(ö. 18/639 [?])

Sahâbî.

Ebû Cehil'in kardeşi ve Hâlid b. Velîd'in amcasının oğludur. Kureys kabilesinin ileri gelenlerinden olup cömertliğiyle tanınmıştır. Bedir ve Uhud gazvelerine müş-

riklerin safında katılmış ve Bedir'de savaş meydanından kaçmıştır.

Hâris b. Hişâm, Mekke'nin fethedildiği gün Hz. Ali'nin kız kardeşi Ümmü Hânî'nin evine sığındı. Ümmü Hânî, evine sığınan diğer kişilerle birlikte onu da himayesine alıp durumu Hz. Peygamber'e bildirdi. Hz. Peygamber de Ümmü Hânî'nin himayesine aldığı kişileri kendi himayesinde kabul ettiğini söyledi. Aynı gün müslüman olan Hâris b. Hişâm daha sonra Huneyn Gazvesi'ne katıldı. Resûl-i Ekrem Huneyn ganimetlerini taksim ederken onu müellefe-i kulûbdan sayarak kendisine 100 deve verdi. Hâris bu tarihten itibaren samimi bir müslüman oldu ve ashabın ileri gelenleri arasında yer aldı. İslâmiyet'i kabul ettikten sonra da Mekke'de oturdu ve ridde savaşlarına katıldı.

Hz. Ebû Bekir'in halifeliği döneminde Suriye'de Bizans'a karşı yapılan sefere katılan Hâris bütün mal varlığını da bu sefere tahsis etti. Ecnâdeyn Savaşı'nda İslâm ordusunun sancağını taşıdı ve Fihl Savaşı'nda bulundu. Bir rivayete göre Yermük Savaşı'nda (15/636), daha güvenilir bir başka rivayete göre ise 18 (639) yılında Amvâs veba salgını sırasında vefat etti. Aynı zamanda iyi bir şair olan Hâris b. Hişâm'ın, Bedir Gazvesi'nden kaçması üzerine aleyhine söylenen şiirlere verdiği cevap savaştan kaçanların mazeretine en güzel örnek kabul edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 42, 58, 71, 96; II, 784-785, 829-831; III, 946; İbn Hişâm, *es-Sire*², IV, 56; İbn Sa'd, *eḫ-Tabakâḫ*, V, 444; VII, 404; İbn Abdülber, *el-İst'âb* (Bicâvî), I, 301-304; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), I, 420; İbn Seyyidün-nâs, *Mineḫu'l-midaḫ* (nşr. İffet Visâlî Hamza), Dimaşk 1407/1987, s. 75-76; Mizî, *Teḫzîbü'l-Kemâl*, V, 294-304; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 419-421; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 293; Zirikî, *el-A'lâm*, II, 161-162; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, IX, 714-715.

MUSTAFA AĞIRMAN

HÂRİS b. KÂ' B
(Benî Hâris b. Kâ' b)
(بنو الحارث بن كعب)

Kahtâniler'e mensup
bir Arap kabilesi.

Belhâris adıyla da anılan bu kabile Mezhic'in bir koludur. Kabileye adını veren Hâris b. Kâ'b'ın soyu Amr b. Ule (İlle) b. Celd b. Mezhic yoluyla Kahtân'a ulaşır. Necran'da yaşayan kabile Evfâ, Ezd, Hem-